

ג. עס עגמלא: מ. אגור [סימן רעז] ושנלי הלקט [סימן קנט] עס רבי ישעיה:

צינונים לרמ"א

א. דברי עצמו [דרכי משה] זמ"ח [וכן כתב צ"ח] שבלי הלקט סימן קנט:

הגהות והערות

זו או אם ילש ונטמן מימי, פ"ל:

[פקוד חיים] ועין לטעי שרד: פ"ח בשבלי הלקט שלפניו ליחא, אכל נמלא דפריי סימן מא: פ"ח גופה ממהירות שראו תקמ"ה ועין נביי חיים:

פ"ט תוקן עמהדות אמ"ד פ"ט: צ. עין רש"י ברכות מא, נ ד"ה פת הבאה בנסנין, ועין לעיל ט"ז ס"ק ו' ובהערה כד:

פ"א תוספת מהדורת יהונתן גורן מ"ב אמנם בעלי הלקט איחא רק הן ילש עהובא צממב, והביא ק בשם הר"ר ישעיה ודברי משה עס כתב ואפשר דגם ריב"ז ישעיה מירי נכחא גותא, ע"ש:

צ"ב בנותו לא צדורה, ואולי ט"ס היא, וכוונתו למה שהביא המחזיק ברכה אוח ד אה הכה המאירי:

הגהות הפמ"ע

שע"י ב בתנור בלא משקה, [וכשארין ילוש] בשמן און רבש [כדלעיל] סעיף ז':

(ט"ז) דתלמוד ערוך [ברכות לו, ב] דטרוקנין חייב, וכן כתב רבינו ירוחם בהלכות חלה [נחמ"כ כ"ג קע"ג, ג]. אלא כ"ל, שמתלתו סופגנין וסופו עיסה שחייב צלה, אכל דבר שמתלתו סופגנים וסופו סופגנים פטור מתלה וכו'. וכן הוא צ"ל [ס"ס] בהדיא, וידוע דרבינו ירוחם תלמידו הוא והעתיק דבריו כהוימת. וא"כ אין חילוק בין טרוקנין לטריחא (ט"ז) אלא לענין חלה, אכל לענין ברכה שוין, כן נראה לי, דוק ותשכח. וזכרנו אס אוכל לשצטו דהוי ספק דאורייתא כמו שכתבתי לעיל [ס"ק לז]: מב ד'חם. כלומר צ"ק, וכן הוא צ"ד סימן שכ"ט סעיף ה' [בהגה].

לחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, וכמו שכתב (ט"ז) סעיף י"ג בהג"ה: מג ד'חם העשוי לכותח. דרבינו ירוחם [ס"ס] כתבו עס טריחא צמד צבא, (ט"ז) ועיין מה שכתבתי סעיף ט"ו [ס"ק מא]. והא דפסק צ"ד סימן שכ"ט [סעיף ז] (ט"ז) דאס עשאה כעצן חייבת צלה, דהתם לחומר, אכל הכא פסק להקל, ועיין מה שכתבתי סעיף ז' [ס"ק יח]. ומכל מקום צ"ע דאס שצט ממנו הוי דאורייתא, עיין מה שכתבתי סעיף י"ג [ס"ק לז]: מד בבשר או בדגים. וכיוצא בזה. אפילו לא קצט עליו, דהנהו לא מצטלי תורת לחם, [ד]הם עלמו מוזן, עיין ריש סימן קע"ז. מה שאין כן פירות דהוי קינות, עיין סעיף ז'. וכן משמע בשלטי גבורים [ברכות ל, א אות א], כן כתב של"ה [שער האומיות סה, ב כלל ב אות ו]. וצ"ע, דצחתיא [סימן כח] כתב עלה ודוקא שקצט סעודתו עליו, ע"ש. ואס כן דינו כפת כיסנין, וצ"ע. וכן משמע מפסימת הפוסקים. מיהו בשבלי הלקט [סימן קנט] כתב סתם (ט"ז) דחמשת המינין עיקר כמו צמעשה קדרה, ע"ש. (ט"ז) ואפשר דכל דממולאים צפירות נמי דינא הכי. ונראה לי דהוא הדין עיסה שנילושה צמי צנים צלא שומן ונאפית, לחם גמור הוא, דצנים נמי מוזן יניחו ולא מצטלי להו מתורת פת. וכן משמע בצ"ה דף י"ו [ע"ב] צמוספות ד"ה [קמ"ל] קימחא עיקר [ו"ל], מכאן נוהגין ליקח פת עכו"ם שקורין קנטווי"ש ואובליא"ש, דקמחא עיקר והוא עב ומעשה תנור וכו', ואוחו ילוש מדלח מצרכי עלייהו ברכה המוציא יש צהן משום ציטלי עכו"ם וכו', עכ"ל. (ט"ז) שמע מינה דפת הנילוש צצנים מצרכין עליו המוציא. ועיין צ"ד סימן קי"ג [קס, ב]. מיהו בשבלי לקט [ט"ז] כתב כשנילוש צצנים הוי כמו שנילוש דבש: בד"ץ סימן זה. א. עיסה שנילושה צמי פירות ונאפית אח"כ, בסעיף ז'. ב. אס נטונגה צמי פירות או [צישלה] צמים, בסעיף י"ג. ג. ואס ממולא צפירות, בסעיף ז'. ד. ואס ממולא [צ"ב] צצער ודגים, בסעיף (ט"ז) [ז]. וכל זה בצלילתו עבה. ה. צלילתו רכה, בסעיף ח' ובסעיף י"ד וסעיף ט"ו. ו. לחם גמור ששראו וצאלו אח"כ, בסעיף י':

דפת המתלכן ע"י מים ילא מתורת לחם ודמיא לכסנין, מכל שכן כאן דלא תלוי צחור לחם צפיסנין דהוי כסנין ע"י טיגון דבש. גם מו"ח ז"ל [צ"ח ריש קמ"ו, ב] כתב דהוי"ן צלאו"ן יש להם דין כיסנין, והם חד דינא עס הך קרעפלי"ך. ונראה שרמ"א הוצרך לכבוד דבר זה דהוה קשיא ליה מאי דחילקו בזה דבר המטונג אס יצרך עליו המוציא, חיפוק ליה דהוי פת כיסנין, על כן הוצרך לחלק בזה. וצחמת לא קשה מידי, דגם צפת כסנין צריך המוציא אי קצט סעודה עלייהו, וצוה נחלקו כאן, דיש סוצרים דאין צוה כלל שייכות המוציא וגם צוה (ט"ז) אס אוכל

צמורת כסנין פשוט שצרכתו צורא מיני מוזנות, ואי קצט סעודה עלייהו תלוי צמחלוקת שזכר תחלה סעיף זה, וכבר העיד רמ"א וצ"י שנהגו להקל, ולא ידענא חו ספיקא צחאי מלחא לענין אכילה מעט אלא אס נטונגו צשמן או דבש ורואה לאכול הרבה כדי קציעות סעודה, (ט"ז) או אס ילוש צמים (ט"ז) דלא הוה כסנין, ואז דינו כן אפילו צאכול מעט, וירא שמים לא יאכל קציעות אלא חוץ הסעודה. ועיין לקמן סעיף י"ז מזה עוד: (ב) ודוקא שאפוא בתנור בוי. נראה דכתב זה מפני שקשה לו למה כתב כאן (ט"ז) דמנכך (צמ"מ) [המוציא] צהך פשטיד"א, ולעיל [סעיף ג] מסיק דירא שמים לא יאכל אלא חוץ הסעודה. וניחא ליה דכאן מיירי צאפיה צלא משקה, וצוה כולי עלמא מודים דמנכך המוציא. וקשה לי הא מסיק השו"ע לעיל סעיף ז' דאס יש מילוי צעיסה הוה פת כסנין, ואין לך מילוי גדול יותר מפשטיד"א. ובספר עמק ברכה [ברכות הנהיין כלל ב סימן ו] ראינו שמתלכן צין מילוי צשמים למילוי צצר ודגים, מטעם דצצר ודגים צאים ללפת הפת ועל כן הוה טפל לפת, מה שאין כן צפירות. ולא כיון אל נכון, דהא הצ"י [סוף הסימן] כתב זה הדין צשם האגור [סימן רע"ז] וז"ל, אף על גב דצצר ודגים וגבינה עיקר, מצרכין עליה המוציא, דמין דגן חשיב. וסיים, דצמר חמשת המינים אולינן. שמע מינה דלא צשצין לצצר ודגים לטפל, דא"כ לא הוצרך לטעם דחשיבות (דגים) [דגן] (ט"ז) וחמשת מינים. ועל כן נראה לעני"ד דלא נכתוונו יפה צוה, אלא דודאי יש צוה דין כסנין, ואי קצט סעודה מצרך המוציא, ועל זה קאמר דהוה אמינא דפשטיד"א זו אפילו קצט סעודה לא יצרך המוציא מכת דצצר עיקר, קא משמע לן דלא. ואע"ג דלא זכר כאן צשו"ע דמיירי שקצט סעודה, אין צכך כלום, דאי צא השו"ע להשמיענו דאין צוה דין כסנין ויש חילוק צין מילוי צצר למילוי צשמים, הוה ליה להשמיענו זה לעיל דצין כסנין צמקום שכתב דיש דין כיסנין מחמת המילוי. אלא צרור דאין חילוק, דכמו שצצר ודגים צאים ללפת הפת כן צאים פירות ללפת אה הפת, כדאיחא צסימן קע"ז [סעיף א] צפירות שאוכל עס הפת, וכאן ודאי הוה פת צכסנין ויש צוה צמורת דעיה שכתב לעיל מזה [סעיף ג] (ט"ז) דאפילו קצט סעודה לא מהני, אכל צוה מהני קציעות סעודה דיש צו שייכות המוציא. וצוה סליקנא ונחיתנא (ט"ז) דטיגון צמשקה הוה כסנין כדלעיל, והוא הדין צמילוי צצר ודגים. ורש"י [דנקט מילוי צוק"ר וצשמים, אורחיה דמלחא נקט, ובפשטיד"א אורחיה צמילוי צצר וכיוצא צו. ואפילו אפוא צתנור הוי כסנין, כמו שאר פת של כסנין דאפוא צתנור:

ערך ד'חם למהריק"ש
סעיף ז' בסוף [המוציא וברכת המזון]. ונראה לי שזה שקצט סעודתו עליה שהיא כמו פת הבאה צפיסנין לפירוש ראשון צשעיף ז':

באר היטב
(לה) ד'חם. כלומר צ"ק. דלחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, מ"א [ס"ק מן]: (לו) בגבינה. עיין לעיל ס"ק ל"א מה שכתבתי שם. וע"ז [ס"ק ב] כתב דלעולם הוי כיסנין צין צמילוי צצר צין צמילוי פירות. והשו"ע איירי כאן צקצט סעודתו, וקא משמע לן דהוה אמינא דפשטיד"א זו אפילו קצט סעודתו לא יצרך המוציא מכת דעיקר צצר, קא משמע לן דלא. עיין שם. ומ"א [ס"ק מן] מתלכן צין מילוי צצר למילוי פירות וצשמים, דצמילוי פירות ונאפית קינות והוי כיסנין, ע"ש. ודע דפת של כיסנין דמנכך עליה צורא מיני מוזנות הוא אפילו אס אפוא צתנור: כללי סימן זה. א. עיסה שנילושה צמי פירות ונאפית אח"כ, בסעיף ז'. ב. אס נטונגה צמי פירות או [צישלה] צמים, בסעיף י"ג. ג. ואס ממולא צפירות, בסעיף ז'. ד. ואס ממולא צצער ודגים, בסעיף (ט"ז) [ז]. וכל זה בצלילתו עבה. ה. צלילתו רכה, בסעיף ח'. ו. ואס ממולא צצער ודגים, בסעיף י"ג. ז. ואס ממולא [צ"ב] צצער ודגים, בסעיף (ט"ז) [ז]. וכל זה בצלילתו עבה. ה. צלילתו רכה, בסעיף ח'. ובסעיף י"ד וסעיף ט"ו. ו. לחם גמור ששראו וצאלו אח"כ, בסעיף ז'. ח. ואס ממולא צצער ודגים, בסעיף (ט"ז) [ז]. וכל זה בצלילתו עבה. ה. צלילתו רכה, בסעיף ח'. ובסעיף י"ד וסעיף ט"ו. ו. לחם גמור ששראו וצאלו אח"כ, בסעיף י':

שערי תשובה
(לו) בגבינה. עיין באר היטב. ועיין במג"א [ס"ק מן] שמתלכן בין ילוש במי ציצים לשאר משקים. ועיין באבן העזר ובדגול מרבבה [אוצר מפרשים אות כז] ומעשה נסים [על הגדה של פסח, בהקדמה]. ובשו"ת בית אפרים סימן הג"ל [ס"ק כד] באורך בענין זה. וכבר כתבתי מסקנת הדברים בס"ק כ"ד. ובמחזיק ברכה הביא דברי התוספות [צ"ב].

מב ד'חם. עיין מ"א. כסעף י"ג בהג"ה אין מנואר רק דווקא טגנו
 נאלפס עיסה, הא לחס גמור נאלפס לחס הוה, עיין מ"א [ס"ק] ל"א
 וסעף יו"ד, יע"ש: מג ד'חם. עיין מ"א. עיין אליה רבה [ס"ק] ל"ב
 נסס מלנזשי יום טוב [ס"ק טו] למה השמיט כלן מעשיה מוכיחין כעצין
 חייב וזיו"ל [סימן] ש"ט [סעף ו] הביאו, יע"ש. ולא הבינו מה שכתב
 המ"א, דסס החמיר, ואמאי לא דלתלה גלי דעמיה לאפוסה נמור וחיב
 נחלה מן המורה נחלה דגלגול על דעת לאפוסו אע"ג דנמנך אח"כ לכולי
 עלמא חייב נחלה, מה שאין כן המוליא אולנין נתר אפיה וכדיעה א' כסעף
 י"ג, וכן נראה דעת הגהות כ"ז [ס"ק טו], וז"ל. עיין מה שאכתוב א"י
 נאות שאחר זה: מ"ד בבשר. עיין מ"א. ועיין ט"ו אות כ', דווקא נקנע
 כו'. מה שכתב בכללי הסימן, ולחס גמור שנטגן אח"כ נאלפס, ז"ע ממ"א

מה שכתבתי במ"א [אות] ל"ז מזה: (כ) ודוקא. עיין ט"ו. מה
 שכתב הר"ב בהג"ה "בתנור", לאו דוקא, הוא הדין באלפס במעט
 משקה מברכין המוציא ככסעף י"ד בהג"ה. ומה שכתב [הט"ו] דוקא
 קבע סעודה עליה, ועיקר רבותא דלא תימא דין טפל, קא משמע
 לן. ומשמע אם הפשטיד"א פירות ובצק משאר מינים, טטרק"א
 וכדומה, הפירות עיקר ובטיל הקמח ואין מברכין שהכל נהיה בדברו
 רק ברכת הפירות, עיין מ"א [ס"ק ט"ו]. ובאלפס במשקה אפילו
 קבע סעודה אין לאכול אלא אי"כ תוך הסעודה, ככסעף י"ג בהג"ה.
 ועיין אליה רבה אות ל"ג, ואינו יודע מה קשיא ליה, דוודאי הכין
 הוא באלפס במשקה אפילו קבע סעודה אין לאכול רק תוך הסעודה
 אפילו בלא מולייתא, ככסעף י"ג מחלוקת הר"ש ור"ת, יע"ש:

ביאור הגר"א

הגהות רעק"א

[מח] [סעף טו] וכן ד'חם כו'. צ"ע למה לא חילק בין כעבין ללימודין כמו
 שמחלק בטור [סוף הסימן] ורבינו ירוחם [נתיב טו חלק ה קמה, ב], וכמו שכתוב
 בגמרא [ברכות לה, א] לענין חלה, ומשם למדים לענין המוציא, דכל הנ"ל לענין
 חלה איחמר שם, וכן כתב הרא"ש החילוק בהלכות חלה סימן ב' וסימן ג',
 ונראה שהשו"ע סובר דוקא לחלה שייך לחלק, משום דמחילפא בשאר לחם,
 או גידה שמא תמלך, מה שאין כן לענין המוציא: [מט] [סעף יו] שפשידיה כו'. עיין מ"א [ס"ק מד]: [ג] [הגה] ודוקא כו'. כנזכר לעיל סעף י"ג, שהוא
 תחילתו עיסה וסופו סופגנין ובפלוגתא דשם. אבל הט"ו [ס"ק כ] חלק על כל זה, ואמר שהוא כיסנין כנזכר לעיל סעף ז' וסעף י"ג בהג"ה וכל זה כו', ולכן
 דוקא בקבע עליהו. ועיין מ"א [ס"ק מד]:

(ט) (מ"א פק"ד) שמוע מינה דפת הנילוש בבצים. נפשוטו יס לחמות, לכיון
 דקבע עליו מנך המוליא ונכרת המזון הוה לחס גמור, והוה בכלל פת, ואין ט
 משום פשוט נכרים:

מחצית השקל

ספק יברך בורא מיני מזונות דהוי ספק דרבנן ולקולא: (ס"ק מה) בבשר
 כו'. והנהו לא מבטלי כו'. ר"ל, דלא תקשי כיון דממולא בבשר כו' הוי
 ליה פת הבא בכסנין לדעה א' סעף ז' דמברך עליו בורא מיני מזונות אי
 לא קבע עליה, ועל זה כתב דהני לא מבטלי כו', ולא מיקרי ע"י מלואין
 פת הבא בכסנין, משום דהם עצמן מזון: מה שאין כן פירות כו'. ר"ל,
 דבשר ודגים וכיוצא בהן אם אכלן תוך הסעודה אפילו בלי פת אינו מברך
 עליהן, דפת פוטרות כיון דהם מזון ודרך לקבוע סעודה עליהן ללפת הפת.
 וכיון דהם עצמן מזון אי אפשר להם לבטל מהעיסה תורת לחם וכמו
 שכתוב ר"ש סימן קע"ז. מה שאין כן פירות, אם אוכל תוך סעודה בלי
 פת מברך עליהם דאין פת פוטרותן, כיון דאין מזון, ואין באים רק לקניוח,
 וכיון דהם אין מזון אם מילא עיסה מהן מבטלים גם מן העיסה תורת לחם
 ומזון, והוי פת הבא בכסנין ומברך בורא מיני מזונות: פיהו בשב"י הקפס
 כתב פת דחמשת כו'. ר"ל, שנתן טעם על דין זה דמברך המוציא דחמשת
 מינים עיקר כמו מעשה קדרה: ואפשר דכל הממולאים בפירות נמי דינא
 הכי. אפשר ר"ל דגם כן לא הוי פת הבא בכסנין כמו בשר ודגים, דהוי
 כמעשה קדרה שאוכלן לשובע ולמזון, וכמו שכתב מ"א בסעף ח' [ס"ק
 כג] כעפ"ל פלאד"ן, ולא מיקרי פת הבא בכסנין אלא ממולא בדבש וצוקר
 וכדומה: סכאן נוהגין. על מה שכתוב בש"ס דלענין בשולי גוים אולנין
 בתר רוב ועיקר, דאי קמחא עיקר א"כ יש לו דין פת ופת נחתום מותר,
 ואי דברים אחרים עיקר יש לו דין תבשיל ויש בו משום בשול גוי דאסור.
 ועל זה כתבו שנהגים ליקח כו' קנווי"ט, והוא עיסה הנלושה במי ביצים:
 שמוע מינה דפת הנילוש בבצים כו'. דהא התוספות תלן זה בזה, דאי
 מברכים עליו בורא מיני מזונות יש בו משום בישול גוי, וכיון שכתב
 דקנווי"ט אין בו משום בישול גוי על כרחך צריך לומר דמברכים עליו
 המוציא, והא קנטווי"ט נילש בבצים, אלא על כרחך דבצים מזון נינהו
 ולא מבטלי לעיסה מתורת לחם:

אלא כצ"ל שתחלתו כו' סופגנים פטור מחלה. אבל טריתא פטור מחלה
 ומברך בורא מיני מזונות, כצ"ל. וא"כ השתא י"ל מה שכתב אבל טריתא
 כו' דמשמע דיש חילוק בין טרוקנין לטריתא, קאי לענין חלה, דטרוקנין
 כתב חייב בחלה ועל זה אמר אבל טריתא פטור מן החלה, וא"כ י"ל מה
 שסיים רבינו ירוחם בטריתא ומברך בורא מיני מזונות מיירי אי לא קבע
 עליו, אבל קבע מברך המוציא דלענין המוציא טריתא שוה לטרוקנין: (ס"ק
 ט) ד'חם העשוי כו'. עם פרייתא בחד בבא. משמע דדיניהם שוה. ועל זה
 כתב מ"א ועיין מה שכתבתי סעף ט"ו. ר"ל, שכתב מ"א בס"ק מ"א
 בטריתא אי קבע עליו מברך המוציא לדעת רבינו ירוחם, א"כ הוא הדין
 כלחם העשוי לכותח: והא דפסק כו'. הוא ענין בפני עצמו, להקשות על
 השו"ע: דאם עשאה כעבין חייבת בחלה. וא"כ כיון דאיקרי לחם לענין
 חלה הוא הדין לענין המוציא, והוי ליה לחלק כאן דאם עשאה כעבין מברך
 המוציא: דהתם לחיובא. ר"ל, דבגמרא [ברכות לו, ב] אמרין לא חם העשוי
 לכותח אם עשאה כלמורים (היינו קרשים שאין להם עריכה נאם כפת)
 פטור מחלה, עשאה כעבין חייב בחלה. ומשמע כיון שעשויין כעבין בכל
 ענין חייב בחלה, ולפי זה הוא הדין לענין המוציא דמברך המוציא. אבל
 ר"ש בפרק קמא דחלה כתב (הביאו מ"א לעיל ס"ק ל"ב) דאפילו כעבין
 אינו חייב בחלה אלא אי"כ אפה קצת, ממנו דגורנין שמא יאפה כולו. מה
 שאין כן כלימורים אפילו אפה קצת פטור, דלא גורנין שמא יאפה כולו,
 דהא לא (ערכי) [ערכין] כעריכת פת, ע"ש. ואם כן לענין המוציא אפילו
 כעבין אפה קצת מכל מקום אינו מברך המוציא, דלענין המוציא איכא
 למיגור כמו שכתב מ"א בס"ק ל"ב: הכא פסק דהק"ל, ר"ל, בהר"ש. דאפילו
 לענין חלה אינו חייב כי אם באפה קצת ממנו, ולכן בכל ענין אינו מברך
 המוציא כנזכר לעיל. וכיון שהוא ספק דרבנן אי יברך המוציא או בורא
 מיני מזונות פסק לברך בורא מיני מזונות דספק דרבנן להקל, ועל זה כתב
 מ"א ועיין מה שכתבתי סעף ז' דגם לענין פת הבא בכסנין כתב כן, דמשום

לבושי שרד

(פ) שם דאם עשאה כעבין. דנצ"י [קמט, ז ד"ה ומ"ש ו"ה] וכתב לן
 מנזל ידעות בזה, ע"ש. ומה שהרמב"ם לטעף וי"ן, היינו נגמ"ל ס"ק י"ח,
 שצ"ט מולק דאין זה להקל. ואמ"כ הקמ"ס דלפילו להמנצר דמציירא ליה דזה
 הוי קולא, מכל מקום נשבע קשה, וכמו שכתב המג"א ס"ק ל"ד: (פט) מ"ז
 פק"ד דמברך המוציא בהך שפשידי"א, כ"ל: (י) שם דאפילו בקבע
 סעודה. היינו דעת רבינו שמשון, מה מהני קביעות, כיון שאפילו נמנר נלא
 משקה, אלא לעולם כסנין הוא: (יא) שם דפייגון במשקה. כלל כאלו ד' דברים
 שחולק אהש"ט. חלה, דפייגון נמשקה אע"פ שילושה נמים הוי כסנין בס"ק
 הקודם. ואידך, מילי נצר שנס"ק זה: (יב) מ"א פק"ד דחמשת המינין
 עיקר. וא"כ משמע דלפילו נלא קביעות, לכיון שהם עיקר הוה ליה לחס גמור.
 ועל זה כתב דלפטר דהשכלי [ה] לקט חולק גם צמילי פירות דליתו מיסנין. ומכל
 מקום ליתא תפס עיקר כהמנצר דמחלק לן מילי פירות נלשר ודגים. משום
 דהם נמי מיני מזון והוי מחמת הסעודה. נגמ"א ס"ק כ"ב, ולכן כשאוכלן נלא
 סעודה מנך המוליא, ומשום הכי דן מינה לעיסה שלושה נמי נלים כו':
 (יג) שם ואפשר דסבירא ליה דממולאים כו', כ"ל: (יד) שם
 בבשר ודגים בסעף י"ו, כ"ל:

(א) מ"ז פק"ד אם אוכל בתורת כסנין. פירוש, מעט. שאין שיעור
 קביעות: (ב) שם או אם נילוש במים. מה שכתב נילוש נמים סותר דבריו
 הראשונים שפסק דלפילו נילוש נמים הוי כסנין כשמטגן נדבש. ונראה לי להגיה
 תבשל נמים, דלא אינו כסנין, ותלוי נפלוגתא דר"ת ור"ש, ולכן ירח שמים
 יאכלס תוך הסעודה דוקא, אפילו מעט. ומה שסיים הט"ו לא יאכלס נקביעות,
 אקריפעליין קאי: (ג) מ"א פק"ד דתלמוד ערוך דטרוקנין חייב
 בחלה, כ"ל: (ד) שם אלא לענין חלה וכו'. דטרוקנין הוי קמא כעין
 ישה ונגלל נשעה שנותנין לגומא, משום הכי חייב נחלה, מה שאין כן טריתא.
 אלא לנרעה שוין, כיון דנאפה נמנר מהני קביעות: (ה) שם פק"ד סעף
 י"ג בהג"ה. כוונתו למה שכתב נגמ"א ס"ק ל"ו, דמשם מנואר לחס גמור
 נסעף יו"ד דוקא ננחשל נקביעה חזיל ליה תוריתא דנהמא, משום הכי נצי
 חיה, אלא נמחבת נמשקה תשיז אפיה ונשאר תוריתא דדיה, ועיין נגמ"א ס"ק
 י"א. ממיילא כל שכן כשאפילו נשפוד, דלע"פ שמשומו נשאר תוריתא
 ידיה ומנך המוליא, ואפילו פחות מזה: (ו) שם פק"ד ועיין מה
 שכתבתי סעף מ"ז. נראה כוונתו דמשמע מרבינו ירוחם דמהני קביעות
 סעודה כמו נטריתא לרבינו ירוחם למאי שפירש נדעמו המג"א ס"ק מ"א:

אוצר מפרשים

10 [סעף י"ז בהג"ה] ב"מ משקה. עיין תשובת דבר משה [אריה] סימן (י"ז): [ט"ו]:
 (אשל אברהם, ה)
 11 (מ"א פק"ד) וכן משמע בביצה דף י"ו בתוספות ד"ה [קמ"ז] קימחא עיקר.
 "כריו תמהום, דמאי מייחז ראה מברכי התוספות, והתוספות לשיטתיהו דפת
 זבא בכסנין היינו שממולא ברבש וצוקר ואגוזים, והוא הדעה ראשונה בשו"ע
 זע"פ ז', ולדידהו אם אינו ממולא בפנים רק נילוש במי פירות אפילו נילוש ברבש
 כז ושם במי פירות או נתבשל במים. כצ"ל:
 (דגל מרבבה)
 (נתיב חייב)

קטש א. כתובות ס"א [ע"א]:
ב. חולין ק"ו [ע"ב]:
ג. שם:
ד. רבינו יונה בסוף פרק ח' לדרכות מב, א ד"ה [א] בשם יש אומרים:

ציונים לרמ"א

(*) לעיל סעיף יג:
(ב) הרבינו יונה סוף פרק אלו דברים [מכות מב, ג ד"ה בן]:
(ג) הרבינו יונה סוף פרק אלו דברים [שם ע"א ד"ה [א]]:

עמרת וקנים

קטש א [צריך ליתן מנו דשמש כו'. לפי שמויק את מי שראה לפניו אוכלין ואינו אוכל, שמתאהה ומצער, רש"י [מכות ס, ב ד"ה דקניס]:
ב [ואסור ליתן לו פרוסת פת כו'. בין לתוך פיו ובין לידו אסור [ב"י ד"ה ומ"ט]. וכן משמע ברמב"ם פרק ו' מהלכות ברכות [הלכה טו]. אפילו אם הוא חסיד, מכל מקום חיישין מתוך שהוא טרוד בצורכי סעודה שכה ולא נטל ידיו:

חכמת שלמה

קטש (סעיף א) ג"כ עיין נמ"א ס"ק ו' מה שכתב בשם ה"ח דמתעש כזכה אין ט אסור לפני עור. ועיין חציטרי לוי"ד [מוט טעם דעת ז"ע מהדורה (ו') [ג] קנה עקומי צ"ד סימן קכ"א מייטרי סימן (ק"ג) [ג] זה שהקשה עליו [השאלן (אס) [שם] מעטדה זה דף כ"ג [ע"ב], ומה שכתבתי ליישב זה בעזרת השם יתברך:

הגהות והערות

קטש א [עיין סימן ק"ע ע"ף ג':
ב [עיין סימן ק"ע סעיף ט"ו]:
ג [עיין סוף סימן קס"ג]:
ד [עיין סימן קט"ו]:
ה [קידושין שם אות ו]:
ו [תוקן ממדורות אמ"ד מ"ס ואלק]:
ז [צוין ע"פ מהל"ה, ועיין פ"ג]:

הגהות הפמ"ע

קטש סעיף א ולא יתן לו פירוש האורח:
שם כ"ז מוזן שהבוב בידו. ידושי ביד השמש, ויש מפרשים ביד האורח:

קטש א לשמש מיד. (א) פירוש, דבר מועט. וכן משמע סעיף ג' וסימן ק"ע סעיף ג'. ואם התנה עמו בשעת שכירות שיתן לו מזונות כשאר בני הציט, אין צריך ליתן לו מכל מין ומין, רק ממין שיש לו רית. ומהאי טעמא אין לנו נוהגין ליתן לשמש מכל מין ומין, גם לנו מניחים לעבדים להוליך כלינו אחרינו לציט המרחק ולנעול מנעלינו, דהוי כאלו התנו על כך [של"ה שער האחויות ה"א אצל בספרי [מורת כהנים פרשת בהר סוף פ"ו] דריש בו אי אתה רודה צפרך, אצל אתה רודה א צנן חורין צפרך, עכ"ל. ועבדים שלנו כצני חורין דמי, ויכולין לחזור בציט היוס דאין להס דין עבד. ונראה לי דצענין המאכל לא מהני תנאי, כיון שהטעם (י) משום לערל. ודוקא בשמש שעומד ומשמש בסעודה, כמו שכתב רש"י [כתובות סא, א ד"ה הנל], אצל אם הוא מיסב בשלחן לית לן בה, כן נראה לי: ב בידו.

סימון קטש

דין שמש הסעודה. וכו' ג' סעיפים:

א [א] כל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו ריח ואדם תאב לו [א] צריך ליתן ממנו א [ב] לשמש (א) מיד [ב] ומדת חסידות הוא ליתן לו מיד מכל מין (ב) ומין ב ולא (ב*) יתן לו (א) כל זמן שהבוב ב בידו או ג ביד בעל הבית: הגה [ג] ודוקא לשמש (ב) א אצל לאחר שנסעודה ד מותר ליתן (א) בני האי גוונא: ג [ג] [ד] ואסור ליתן לו פרוסת פת אלא אם כן יודע בו ה שנטל ידיו:

ב [ד] לא יתן לאכול אלא למי שיוודע בו שיברך: הגה ו [ו] ויש מקילין אם נותן לפני (ג) נמורת (ז) דקנה:

פירוש, צד השמש, דמתוך שהוא טרוד צפרוסה ישפך הכוס. יש מפרשים צומן שהכוס צד האורח, שמה יעיין צעל הציט באורח שלא יחסר לאורחים וישפך הכוס: ג ביד בעל הבית. שמה יסתכל הנעל הציט וישפך הכוס: ד מותר ליתן. דאין צעל הציט מקפיד אם אורח אחד נותן לחצירו, מאחר שזימן כולם, עכ"ל [רבינו יונה נרכות מב, ג ד"ה בן]. משמע דלאחר שלא זימן אסור ליתן: ה שגמיר ידיו. משמע דוקא גבי שמש חיישין מתוך שטרוד ישכח מליטול, וכן משמע ברש"י [על הר"ף נרכות מב, א ד"ה אלא [ו]]. אך בתלמידי רבינו יונה [נרכות שם ד"ה [א] משמע שאפילו צאחר חיישין, עיין סעיף ב' [הגהות]: ו ויש מקראין. ונראה לי דאם יודע צדאי שלא יצרך אסור, ועיין צ"י [ד"ה וכתב]. והצ"ח [ד"ה ואסור] כתב ח"ל, דוקא נטיילת ידים אסור, דמכף בשעה שנותן ידו כדי לאכול עובר משום לפני עור וגו'. אצל בצרכה, בשעה שנתנו אינו עובר, ואם אח"כ לא יצרך מה עלינו לעשות:

ערך רחם למהריק"ש

קטש סעיף א בעל הבית וכו'. והאורחים וצני הסעודה יכולין לתת אלו לאלו אפילו צנחאי גוונא:

באר היטב

קטש (א) מיד. פירוש, דבר מועט, [מ"א ס"ק א]: (ב) ומין. ואם התנה עמו בשעת שכירות שיתן לו מזונות כשאר בני הציט, אין צריך ליתן לו מכל מין ומין, רק ממין שיש לו רית. ומהאי טעמא אין לנו נוהגים ליתן לשמש מכל מין ומין, וגם לנו מניחים לעבדים להוליך כלינו אחרינו לציט המרחק ולנעול מנעלינו, דהוי כאלו התנה כן, של"ה. וכמה המ"א [שם] ונראה לי דצענין המאכל לא מהני תנאי, כיון שהטעם משום לערל. ודוקא בשמש שעומד ומשמש בסעודה, כמו שכתב רש"י, אצל אם הוא מיסב בשלחן לית לן בה, כן נראה לי:

ביאור הגר"א

קטש [א] [סעיף א] כ"ל דבר כו' מיד. כתובות ס"א א' הכל משהין כו'. וזהו שכתב [הש"ע] מיד. ושם, כללא כו': [ב] ומדת כו'. [כתובות] שם, אבזה בר איהי כו'. ועיין רש"י ד"ה וחד כו'. וזהו שכתב [הש"ע] מיד מכל כו'. והוצרך רש"י לזה, דאי אפשר לומר לגמרי מחד מין, דהא אמרינן נעיובין ג. [ב] משיירין כו', כמו שכתוב סימן ק"ע סעיף ג': [ג] [הגה] ודוקא כו'.

מחצית השקל

קטש (פ"ק א) לשמש מיד. פירוש דבר מועט וכן משמע סעיף ג'. שכתב דאם יש אדם חשוב שם, השמש אין צריך לברך על כל פרוסה, שיוודע שיתנו לו כל צרכו מפת. וכתב הט"ז [ס"ק ז] דמהאי טעמא דדקדק השו"ע לכתוב מפת, דדוקא פת שעכ"פ צריכים ליתן לו, על זה ודאי יזהיר אדם חשוב. מה שאין כן שאר מינים דאין בהם אלא מדת חסידות, על זה אין תלמיד חכם מזהיר, ע"ש. ועדיין למה נקט פת דוקא, הגם דבר אחר שיש לו ריח מצד הדין צריך ליתן לו, וא"כ גם על זה [א"ח] [תלמיד חכם] מזהיר, והוי ליה למימר דגם בזה אין צריך לברך כל פעם שנותנים לו. אלא על כרחך דבר שיש לו ריח סגי בדבר מועט שנותנים לו, א"כ אפילו תלמיד חכם מזהיר והם שומעים לו ונותנים לו אם כן די במה שנותנים לו מיד דבר מועט, ולכן אם שוב נותנים לו עוד הוי ליה נמלך. וזה ודאי ליכא למימר דצריך ליתן לו הרבה, וגם אותה חלק הרב צריך ליתן לו מיד, דהא להשיקט לו תאוותו סגי בדבר מועט. ואם אע"פ כן צריך ליתן לו הרבה, ודאי אין צריך ליתן מיד, דלא עדיף מפת דמשמע בסעיף ג' דאין נותנים לו כל צרכו מפת בפעם אחת: וסימן ק"ע סעיף ג'. גם משם יש קצת ראיה, דאמר משיירים פאה בקערה כל אחד מהאוכלים, וניהו דמדת חסידות צריך ליתן לו מיד מכל מין י"ל דהתם דינא קאמר ולא מיירי מדת חסידות, אבל איך סתם משמע מכל הדברים סגי אם משייר לו פאה בקערה, הא דבר שיש לו ריח צריך לתת לו מיד. אלא על

קטש (א) כ"ל זמן שהכוס בידו. דשמה מתוך שהוא טרוד צפרוסה ישפך הכוס. מן שהוא צד צעל הציט, דשמה יסתכל לראות מה שנתנו לשמש וישפוך הכוס. והאי לא יתן קאי אלא מהאורחים: (ב) אב"ד צאחר כו'. דמאחר שזימן אותם אינו מקפיד צמה שהם נותנים אלו לאלו: (ג) בתורת צדקה. זה דעת הר"ר יונה [נרכות מב, א ד"ה [א]]. ונראה טעמו, דמלות דקנה היא ודאי, וספק אם יטול ידיו, (אינו) [ואין] ספק מוציא מידי ודאי דקנה. והקשה צ"י [ד"ה וכתב] הא ליתן לשמש נמי מזה היא, ואפילו הכי אין ליתן לו אלא א"כ יודע שנטל ידיו. ונראה לי דהשמש נכנע תחתיו ולא ירע לצבו אם יזהירו תחלה על הנטיילה, מה שאין כן צאחר, שמתוך כך יקנוף ולא ירצה לקבל, ויתבטל מלות דקנה:

א [א] כל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו ריח ואדם תאב לו [א] צריך ליתן ממנו א [ב] לשמש (א) מיד [ב] ומדת חסידות הוא ליתן לו מיד מכל מין (ב) ומין ב ולא (ב*) יתן לו (א) כל זמן שהבוב ב בידו או ג ביד בעל הבית: הגה [ג] ודוקא לשמש (ב) א אצל לאחר שנסעודה ד מותר ליתן (א) בני האי גוונא: ג [ג] [ד] ואסור ליתן לו פרוסת פת אלא אם כן יודע בו ה שנטל ידיו:

ב [ד] לא יתן לאכול אלא למי שיוודע בו שיברך: הגה ו [ו] ויש מקילין אם נותן לפני (ג) נמורת (ז) דקנה:

פירוש, צד השמש, דמתוך שהוא טרוד צפרוסה ישפך הכוס. יש מפרשים צומן שהכוס צד האורח, שמה יעיין צעל הציט באורח שלא יחסר לאורחים וישפך הכוס: ג ביד בעל הבית. שמה יסתכל הנעל הציט וישפך הכוס: ד מותר ליתן. דאין צעל הציט מקפיד אם אורח אחד נותן לחצירו, מאחר שזימן כולם, עכ"ל [רבינו יונה נרכות מב, ג ד"ה בן]. משמע דלאחר שלא זימן אסור ליתן: ה שגמיר ידיו. משמע דוקא גבי שמש חיישין מתוך שטרוד ישכח מליטול, וכן משמע ברש"י [על הר"ף נרכות מב, א ד"ה אלא [ו]]. אך בתלמידי רבינו יונה [נרכות שם ד"ה [א] משמע שאפילו צאחר חיישין, עיין סעיף ב' [הגהות]: ו ויש מקראין. ונראה לי דאם יודע צדאי שלא יצרך אסור, ועיין צ"י [ד"ה וכתב]. והצ"ח [ד"ה ואסור] כתב ח"ל, דוקא נטיילת ידים אסור, דמכף בשעה שנותן ידו כדי לאכול עובר משום לפני עור וגו'. אצל בצרכה, בשעה שנתנו אינו עובר, ואם אח"כ לא יצרך מה עלינו לעשות:

ערך רחם למהריק"ש

קטש סעיף א בעל הבית וכו'. והאורחים וצני הסעודה יכולין לתת אלו לאלו אפילו צנחאי גוונא:

באר היטב

קטש (א) מיד. פירוש, דבר מועט, [מ"א ס"ק א]: (ב) ומין. ואם התנה עמו בשעת שכירות שיתן לו מזונות כשאר בני הציט, אין צריך ליתן לו מכל מין ומין, רק ממין שיש לו רית. ומהאי טעמא אין לנו נוהגים ליתן לשמש מכל מין ומין, וגם לנו מניחים לעבדים להוליך כלינו אחרינו לציט המרחק ולנעול מנעלינו, דהוי כאלו התנה כן, של"ה. וכמה המ"א [שם] ונראה לי דצענין המאכל לא מהני תנאי, כיון שהטעם משום לערל. ודוקא בשמש שעומד ומשמש בסעודה, כמו שכתב רש"י, אצל אם הוא מיסב בשלחן לית לן בה, כן נראה לי:

ביאור הגר"א

קטש [א] [סעיף א] כ"ל דבר כו' מיד. כתובות ס"א א' הכל משהין כו'. וזהו שכתב [הש"ע] מיד. ושם, כללא כו': [ב] ומדת כו'. [כתובות] שם, אבזה בר איהי כו'. ועיין רש"י ד"ה וחד כו'. וזהו שכתב [הש"ע] מיד מכל כו'. והוצרך רש"י לזה, דאי אפשר לומר לגמרי מחד מין, דהא אמרינן נעיובין ג. [ב] משיירין כו', כמו שכתוב סימן ק"ע סעיף ג': [ג] [הגה] ודוקא כו'.

מחצית השקל

קטש (פ"ק א) לשמש מיד. פירוש דבר מועט וכן משמע סעיף ג'. שכתב דאם יש אדם חשוב שם, השמש אין צריך לברך על כל פרוסה, שיוודע שיתנו לו כל צרכו מפת. וכתב הט"ז [ס"ק ז] דמהאי טעמא דדקדק השו"ע לכתוב מפת, דדוקא פת שעכ"פ צריכים ליתן לו, על זה ודאי יזהיר אדם חשוב. מה שאין כן שאר מינים דאין בהם אלא מדת חסידות, על זה אין תלמיד חכם מזהיר, ע"ש. ועדיין למה נקט פת דוקא, הגם דבר אחר שיש לו ריח מצד הדין צריך ליתן לו, וא"כ גם על זה [א"ח] [תלמיד חכם] מזהיר, והוי ליה למימר דגם בזה אין צריך לברך כל פעם שנותנים לו. אלא על כרחך דבר שיש לו ריח סגי בדבר מועט שנותנים לו, א"כ אפילו תלמיד חכם מזהיר והם שומעים לו ונותנים לו אם כן די במה שנותנים לו מיד דבר מועט, ולכן אם שוב נותנים לו עוד הוי ליה נמלך. וזה ודאי ליכא למימר דצריך ליתן לו הרבה, וגם אותה חלק הרב צריך ליתן לו מיד, דהא להשיקט לו תאוותו סגי בדבר מועט. ואם אע"פ כן צריך ליתן לו הרבה, ודאי אין צריך ליתן מיד, דלא עדיף מפת דמשמע בסעיף ג' דאין נותנים לו כל צרכו מפת בפעם אחת: וסימן ק"ע סעיף ג'. גם משם יש קצת ראיה, דאמר משיירים פאה בקערה כל אחד מהאוכלים, וניהו דמדת חסידות צריך ליתן לו מיד מכל מין י"ל דהתם דינא קאמר ולא מיירי מדת חסידות, אבל איך סתם משמע מכל הדברים סגי אם משייר לו פאה בקערה, הא דבר שיש לו ריח צריך לתת לו מיד. אלא על

אוח כ"ח ו"א ו"ז משמע דהוה לחם גמור ותאר לחם ואפילו פחות מכח
צפירוין מנך המו"א, ולי הדבר נ"ע כמו שכתבתי שם זה:

קפ"א א' שמש מיד. עיין מ"א. כפי דעמי הנין ראו להיות נמדי
השני, נאין ריח וקיוהא, דמחסידות ליתן מיד מכל מין היינו מועט.
ובסעיף ג' על כל פרוסה, אף מכל מין ומין, דאין נרין כי אס מועט.
ובט"ו אות ד' לא משמע כן. ובסימן ק"ע סעיף ג' משיירין כו', ומועט
מיד ד' אמנס שס אות ח' כו' נמי כוונתו כן, דמשיירין לאכול לשבעה
ומועט מיד. ועיין רש"י כחוצות ס"א [ע"א ד"ה ודח ספי ליה] ספי מחד
מינא לשבע, נמי מדות חסידות צומה, ואפילו הכי האילן ולא ספי מיד
מכל מין מיד לא אשחתי אלוהי צדיקה, עיין פרישה [אות ט]. ובאליה רבה
[ס"ק ח] משמע דקאי אקיוהא ריח, ועי"ש. ואין להאריך. ועיין ר"מ פרק
ט' מעבדים [הלכה ט] וצ"ד [סימן] רס"ו [סעיף י] משמע אף עבד כנעני
יארלוהו מכל מין ומין, אבל לא מצואר דמדות חסידות שיקדים. ובסוף
משנה שם משמע קלמ דיקדים גם עבד כנעני. עיין לבוש כאן [סעיף א]
כתב ריח או קיוהא ושכן משמע מפירוש רש"י כחוצות ס"א ח' [ד"ה כל
דעת] אלב צמ"ע השמיט קיוהא, וצמ"ע ריח וקיוהא, ועי"ש. ועיין מ"ה
שאלתנו א"ה צמ"ע צמ"ע ק"ע סעיף ג' [אשכנזי אות ט]: ב בידו. עיין
מ"א. ועיין ט"ו אות א' ומה שכתבתי שם, ועיין לבוש [סעיף ח] זה, ועי"ש:
ג ביד בע"ה הריח. עיין מ"א. וזה דווקא אורח לא יתן כשהכוס צד בעל
הימין, אבל בעל הימין יכול ליתן לשמש פרוסה כשהכוס צד בעל הימין, וכן
אורח לאורח שרי: ד מותר. עיין מ"א. מה שכתב בשם הר"ר יונה
בסוף פרק אלו דברים ע"ג. ומה שכתב לאחר אסור, לא הבינומי, דלאחר
שלא זמן אפילו נאין כוס אסור, דאין אורח מכניס אורח, עיין ים של שלמה
חולין גיד הנשה סימן כ' וכל הנשר סימן ל"ה. עיין מה שכתבתי בט"ו
[אות ט]. ועי"ש: ה שג"ש. עיין מ"א. ברש"י חולין ק"ז צ' ד"ה דטרנד,
לפקק דעתך אוכל מחמת מאכלי כו', ועי"ש. ולא מלחמי כעמ יומה.
ומתלמידי רבינו יונה סוף פרק אלו דברים דש רז"ס ללמוד משמש לאחר,
והילן בין חורט נדקה כו'. ועיין עטרת זקנים אות ב' אפילו השמש חסיד,
יכולתו כח פרוסה למוך פיו של שמש אלא א"כ יודע שנטל ידיו [יש גורסים רבי
זכ"ל]. ובתיבתא תניא השמש שלא נטל ידיו, הא בספק מותר. והר"ק העתיק שניהם סוף פרק אלו דברים [נכוח מג ט]. ומצ"ד [ד"ה ומ"ש] משמע
דבריהם ג"כ הכי פירושו שלא נטל צוואר, ומספק אסור. אבל ה"ה [ד"ה ואסור] העתיק מיתרם דר' זרע, ועי"ש. וי"ל צידע ודאי חסידות הוא אין
אסור למוך פיו אלא א"כ ידע שלא נטל, ולאכול מתחת מאכלי אסור. והשמש נטרדה ישכח, ולדו אין הכי נמי דשרי כהאי גוונא. אבל בעם הארץ אף
מספק אסור, ואפילו לדו, ומשום הכי הר"ק העתיק סתם מיתרם דרב. וה"ה [ס"ק] ג' דאין ספק מונו"א מיד ודאי, וזה ודאי שלא יעבד אסור ליתן לו. ולא שייך ליתמי עשה שלח דנדקה
ידחה לא מעשה דלפני עור, דכהאי גוונא לא למה המורה ליתן לו. וגם מזה הבהל נעצרה, עיין סימן תרמ"ט. ומצ"ח משמע אף שידע שלא יעבד, יעבד,
שהוא עם הארץ, לא ינטל מזה נדקה. י"ל דווקא בעם הארץ, הא מחמת רשעות לא יתן לו, ועיין אלוהי רבה אות ב' אף שידע שחטא יתן לו. ונראה
שאם מומר לנעו"ס ולשבת ולהכעיס, אף על פי שרצית יש מחמירין, מכל מקום אין מחויב ליתן לו נדקה, עיין י"ד [סימן] קנ"ט [סעיף ג בהגה]:

קפ"ב א' כ"ח. עיין ט"ז. בלבוש [סעיף א] ביאר זה דלא יתן פרוסה
לשמש בעוד הכוס ביד שמש. והיינו אף בעל הבית לא יתן
לו לשמש, מתוך שטרוד בפרוסה ישפך הכוס. (ויראה הוא הדין
לאורח כהאי גוונא, כל זמן שכוס בידו של אורח לא יתן לו פרוסה,
דחד טעמא הוא. ואפשר לחלק בין שמש לאורח). ובאורח לא יתן
פרוסה לשמש בין כוס ביד בעל הבית דרתח, ובין בכוס באורח
דמרתח וישפך, ועי"ש. ועיין ב"י [ד"ה ומיהו]. והר"ב כתב כהאי גוונא
אפשר לשכוס ביד בעל הבית, הא כשכוס ביד חבירו טרוד הוא כמו
בשמש, כמו שכתבתי לעיל. ולרש"י חולין ק"ז ב' [ד"ה לא יתן] י"ל
דווקא אחד מאורחים לשמש לא יתן כשכוס בשמש, דיכעוס בעל
הבית ומרתח השמש וישפך, הא באחר אורח לית לן בה. והטור
כתב דטרוד כו'. ובשו"ע לא כתב כן, וי"ל כרש"י, וכמו שכתבתי.
אלא מדכתב הט"ז דטרוד, אם כן יראה הוא הדין בעל הבית לשמש
לא יתן כשכוס ביד שמש. ואפשר מה שכתב [הט"ז] אאורח קאי,
כשכוס ביד בעל הבית. ואפשר שמש טרוד בפרוסה, שלא יראה
בעל הבית, ומשום הכי אף כשכוס בשמש דווקא באורח, וצ"ע:
(ב) אב"ל. עיין ט"ז. עיין מה שכתבתי באות הקדום דכשכוס ביד
אחד מהם אין ליתן לו פרוסה דטרוד. וי"ל דשרי, כמו שכתבתי
באות הקדום. ודע, דווקא לאורחים שזימן, הא לאחר שאין שמש
ולא זימן אסור, עיין ים של שלמה [חולין] כל הבשר סימן ל"ה:
(ג) בתורת צדקה. עיין ט"ז. הר"ר יונה כתב בספק אם יברך.
והט"ז פירש דהוא הדין בספק אם יטול ידיו, כל בתורת צדקה
מותר, דאין ספק מוציא מידי ודאי, ואם יזהירם [יקצוץ] [יקצוץ].
מה שאין כן בשמש. אבל הב"ח חילוק בין נטילת ידים לברכה,
עיין מ"א אות ו"י ואי"ה שם יבואר. ואע"ג דלפני עור דכאן הוא
מדרבנן, שכל עצמו דנטילת ידים וברכה דרבנן, לא מקילין בספק
כי הא * . ועיין סימן קס"ג ובמ"א [ס"ק] ב', ואי"ה יבואר במ"א

שמה ישכח דטרוד. והנה חולין ק"ז [ע"ג] אמר רב יהודה אמר רב אסור רב אסור
זכ"ל. ובתיבתא תניא השמש שלא נטל ידיו, הא בספק מותר. והר"ק העתיק שניהם סוף פרק אלו דברים [נכוח מג ט]. ומצ"ד [ד"ה ומ"ש] משמע
דבריהם ג"כ הכי פירושו שלא נטל צוואר, ומספק אסור. אבל ה"ה [ד"ה ואסור] העתיק מיתרם דר' זרע, ועי"ש. וי"ל צידע ודאי חסידות הוא אין
אסור למוך פיו אלא א"כ ידע שלא נטל, ולאכול מתחת מאכלי אסור. והשמש נטרדה ישכח, ולדו אין הכי נמי דשרי כהאי גוונא. אבל בעם הארץ אף
מספק אסור, ואפילו לדו, ומשום הכי הר"ק העתיק סתם מיתרם דרב. וה"ה [ס"ק] ג' דאין ספק מונו"א מיד ודאי, וזה ודאי שלא יעבד אסור ליתן לו. ולא שייך ליתמי עשה שלח דנדקה
ידחה לא מעשה דלפני עור, דכהאי גוונא לא למה המורה ליתן לו. וגם מזה הבהל נעצרה, עיין סימן תרמ"ט. ומצ"ח משמע אף שידע שלא יעבד, יעבד,
שהוא עם הארץ, לא ינטל מזה נדקה. י"ל דווקא בעם הארץ, הא מחמת רשעות לא יתן לו, ועיין אלוהי רבה אות ב' אף שידע שחטא יתן לו. ונראה
שאם מומר לנעו"ס ולשבת ולהכעיס, אף על פי שרצית יש מחמירין, מכל מקום אין מחויב ליתן לו נדקה, עיין י"ד [סימן] קנ"ט [סעיף ג בהגה]:

מחצית השקל

להשתמש בו כעבד, שהרי אינו עשה בלאכתו אלא ברצונו ומדעת עצמו,
עכ"ל. וסבירא ליה למ"א דהוא הדין בשכיר. והבאו דברי הרמב"ם בסמ"ע
[חורין] סימן שס"ט ס"ק י"ח: ונראה ד' דבענין המאכל כו'. ר"ל דעל
המתנהג בחסידות לא יספיק תירוצו של"ה, כיון דעכ"פ גם כשלא מיניס
שאיין להם ריח מכל מקום קצת צער יש לו, דמהאי טעמא מדרך חסידות
ליתן מכל מין (אלא דדבר שיש לו ריח איכא צער מרובה, ויש לחוש
שיזוק אם לא יאכל, כמו שכתב רש"י כחוצות ס"א א ד"ה כל דאית, לכן צריך
ליתן לו מן הרין): ודוקא כו'. הוא ענין בפני עצמו, וקאי על דברי שו"ע:
[ס"ק ב] בידו כו'. ויש מפרשים [כוין] ביד האורח שמה יענין בע"ה הבית
באורח כו'. ועי"ה זה יתבייש האורח, ועי"ה הבהלה ישפוך: (פ"ה מותר
כו'. דאין בע"ה הבית מקפיד כו'. ולפי זה לא הותר כי אם כשהכוס ביד
בעל הבית או ביד הנותן, דהתם טעמא משום הקפדה, וזה לא שייך פה.
אבל אם הכוס ביד המקבל, דהתם משום שטרוד בפרוסה, האי טעמא
שייך גם כאן, ואסור ליתן אורח אחד לחבירו אורח אם יש ביד המקבל
כוס: (פ"ה ה) שג"ש כו'. וכן משמע ברש"י. הנדפס בברכות אצל הר"ק סוף
פרק אלו דברים: אך בתלמודי רבינו יונה כו' עיין סעיף ב'. והוא דעת יש

לבושי שרד

(פ"ה) הגה סעיף י"ז כמו שנתבאר. היינו בסעיף י"ג משום פלוגתא דר"מ
ורבינו שמעון:

קפ"ב א' שריע סעיף א' שמש מיד. דדבר שיש לו ריח מוזק לאדם כשתאכז
לו ואינו אוכל מיד. אבל דבר שאין לו ריח, יכול לאכול תמלה ואמ"כ יתן
לשמש. ומדת חסידות אפילו נאין ריח: (ב) מ"א פק"א טרוד בפרוסה. וא"כ
אפילו בעל הבית לא יתן לשמש כשהכוס צד השמש. ומה שסיים הט"ז דקאי

אוצר בפרשים

קפ"א א' (מ"א פק"א) בגין חורין בפרך. נ"ב, צ"ע גדול ממסכת בכא מציעא דף
ע"ג ע"ב רב סעורם וכו'. עיין שם. וי"ל דעכ"פ אסור לשעבד בחנם כלל,
ולא גרע ממנוניו שלא מדעתו, שאסור להשתמש בו. אלא שאם השכיר עצמו
לשמש או מותר אפילו בפרך, והתם גבי רב סעורם הכי קאמר, [הא] גבי עבד
עברי אסור בעבודת פרך, שמע מינה שאינו נמכר לכך מעיקרא, ואפילו הכי אם
אינו נוהג כשורה מותר. ועל כרחק לאו משום שהוא עבד, אלא משום שאינו נוהג
כשורה. א"כ הוא הדין לכן חורין גמור נמי, וק"ל. מיהו בכבא קמא דף כ"ח ע"א
לא משמע קצת כן, דהוי סלקא דעתך למימר וקצותה אם כפה [וכינס כה, יב] משום
לא עבד אינו ריגא לנפשיה. וקשה, הא הוי לאפרושי מאיסורא דפן יוסף להכותו

[שם], ואלאפרושי מאיסורא עבד אינו ריגא לנפשיה, כמבואר לעיל שם גבי היה
מסרהו בו, ע"ש. ועל כרחק צריך לומר דהוי סלקא דעתך דמיירי בשאין בעלה
עושה מעשה עמך, ולא עבד המכה על לאו המכה חבירו, ומכל מקום ממונא בעי
לשלומי אי הוי אויל לבית דין. שמע מינה אפילו אינו עושה מעשה עמך מכל
מקום לא [אפטרחה] [אפטרחה] רחמנא, ודוחק לחלק בין מכה למעבד כיה עבדתה,
ואולי בכבא קמא הוי מצי למימר ולטעמיך, עיין היטב בכל זה: (התם פוסק)
ב (שם) ונראה ד' דבענין המאכל לא פהגי תנא. נ"ב, עיין בהרא"ש בקידושין
פרק קמא סימן כ"ז שכתב להריא דמהני תנא י", אפילו במידי דצער, מדמייתי
ראיה מבכא מציעא דף פ"ג [ע"א] ע"ש:
(נתיב חיים)